

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců Mgr. Radovana Havelce a JUDr. Jana Vyklického v právní věci žalobkyně: **RSnet s. r. o.**, se sídlem Optátova 37, Brno, proti žalovanému: **Krajský úřad Jihomoravského kraje**, se sídlem Žerotínovo náměstí č. 3/5, Brno, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 12. 5. 2015, č. j. JMK 59746/2015, o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 9. 2015, č. j. 31 A 50/2015 – 58,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobkyně **n e m á p r á v o** na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností napadla žalobkyně v záhlaví uvedené usnesení Krajského soudu v Brně, jímž byla zamítnuta její žádost o osvobození od soudních poplatků za řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ve věci správního deliktu.

Krajský soud při posouzení věci nejprve konstatoval, že podaný návrh na přezkoumání rozhodnutí není zjevně bezúspěšný. Při hodnocení podmínky nedostatku finančních prostředků pak vycházel z rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 7. 2012, č. j. 3 As 59/2012 – 7, z něhož vyplývá, že je na účastníkovi samém, aby svoji materiální situaci dostatečně konkrétně popsal a současně aby projevil zákonem požadovanou aktivitu a předložil soudu doklady osvědčující nemajetnost, resp. nízké příjmy. Je tedy na něm, aby v žádosti o osvobození od soudních poplatků uvedl, v čem konkrétně jeho nezpůsobilost uhradit soudní poplatek spočívá. Soud posuzuje uvedené poměry vždy podle aktuálního stavu a posuzuje též komplexně celkové výdělkové a majetkové poměry žadatele.

Podle soudu ovšem žalobkyně svými tvrzeními a připojenými důkazy neprokázala, že by u ní byly dány zvláště závažné důvody pro úplné či alespoň částečné osvobození od soudních poplatků. Předložené listiny nijak nedokládají její aktuální *cash flow*. Tvrzení žalobkyně o stavu bankovního účtu a hotovosti taktéž nejsou relevantní, neboť vypovídají nanejvýš o stavu k jednomu konkrétnímu dni. Ze shromážděných listin vyplývá pouze to, že žalobkyně

hospodařila nejméně od roku 2008 až do roku 2012 včetně se ztrátou a v letech 2013 a 2014 s minimálním ziskem. Jestliže v letech 2008 až 2013 nabrala kumulovanou ztrátu ve výši 855.082 Kč, tak ani zisky za roky 2013 a 2014 v celkové výši 6.317 Kč na uvedené ztrátě nic zásadního nemění. Žalobkyně tedy konstantně a dlouhodobě hospodaří buď ve ztrátě, nebo na její hranici. Pokud za těchto podmínek nadále existuje a podniká, nevidí soud pro její osvobození od soudních poplatků důvod.

V kasační stížnosti žalobkyně (dále jen stěžovatelka) neoznačila výslovně důvody jejího podání ve smyslu ustanovení § 103 odst. 1 s. ř. s., z obsahu lze však dovodit, že namítá nesprávné posouzení právní otázky podle písmene a).

Podle jejího názoru při posuzování oprávněnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků podané právnickou osobou má soud zkoumat, zda je tato osoba nemajetná, zda není založena za účelem účasti v soudních sporech, zda si úmyslně neuspořádala své majetkové poměry tak, aby svoji poplatkovou povinnost nemohla plnit, a zda žaloba není zjevně neopodstatněná (podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 4. 2013, č. j. 1 As 187/2012 – 32).

Stěžovatelka má na základě výše uvedeného za to, že všechny podmínky pro osvobození od soudních poplatků plní, neboť se jedná o její první soudní spor, žaloba, jak ostatně uvedl i krajský soud, není zjevně neopodstatněná, sama nemá dostatek finančních prostředků a do této situace se nepřivedla úmyslně za účelem dosáhnout této úlevy. Krajský soud podle jejího názoru chybně vyhodnotil uspořádání jejích majetkových poměrů, neboť měl vzít v úvahu pouze aktuální údaje o její podnikatelské činnosti za poslední dva roky činnosti. Výše zisku v tomto období je zcela v souladu s obratem společnosti, který se pohybuje v řádu několika statisíců ročně. Těž úroveň osobních nákladů a provozní režie je v souladu s čísly obratu a zisku, úroveň majetku je odpovídající. Stěžovatelka shrnula, že společnost byla v roce 2004 řádně založena, úspěšně podnikala, ale po několika letech došlo ke ztrátám, jež pokryla dosud nesplacenou půjčkou. Dnes provozuje svoji činnost ve velmi malém rozsahu, k čemuž má však dostatek majetku a dosahuje i adekvátního zisku. Všechny své závazky plynoucí z této činnosti hradí řádně. Při podnikání ovšem nepočítá s účastí v soudních sporech a nemá na ně vyhrazeny žádné prostředky (v posledních jedenácti letech je nikdy nepotřebovala). K tomu dále upozornila, že z důvodu procesní opatrnosti již soudní poplatek na výzvu krajského soudu uhradila. Závěrem navrhla, aby bylo napadené usnesení zrušeno a krajský soud zavázán o žádosti znovu rozhodnout s tím, že jí zaplacený soudní poplatek bude vrácen.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v rozsahu uplatněného stížnostního bodu a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Dříve, než mohl přistoupit k vypořádání vznesených námitek, musel posoudit, zda jsou dány podmínky, za nichž může jednat ve věci. Stěžovatelka podala kasační stížnost proti, svojí povahou procesnímu, rozhodnutí krajského soudu vydanému v probíhajícím řízení o žalobě. Podle usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19 nepodléhá takováto kasační stížnost poplatkové povinnosti a zároveň pro řízení neplatí požadavek povinného zastoupení advokátem obsažený v ustanovení § 105 odst. 2 s. ř. s. Zde je navíc nutno poznamenat, že jednatel stěžovatelky, který jejím jménem podal kasační stížnost, předepsané právní vzdělání má. Podmínky řízení jsou tedy splněny.

K věci samé uvádí Nejvyšší správní soud následující: Smyslem institutu osvobození od soudních poplatků je zajistit nemajetným osobám možnost uplatnit svá práva v řízení před soudem tam, kde je podání návrhu spjato s poplatkovou povinností. Tato povinnost dopadá

i na návrhy podávané ve správním soudnictví. Nezaplacení poplatku přitom může vést k zastavení řízení. Nemá-li žalobce dostatečné prostředky k zaplacení soudního poplatku, mohlo by se stát, že jeho věc nebude meritorně projednána, což by mohlo znamenat nepřipustné odepření přístupu k soudu. Institut osvobození od soudních poplatků by měl těmto situacím předcházet.

Zákon sám však v § 36 odst. 3 s. ř. s. stanoví poměrně přísné podmínky pro úplné osvobození od soudních poplatků a uvádí, že je lze přiznat pouze výjimečně, jsou-li proto zvláště závažné důvody. Přiznané osvobození může soud kdykoliv za řízení odejmout, a to dokonce i zpětně, jestliže se do pravomocného rozhodnutí ve věci ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, případně neodůvodňovaly.

V projednávané věci si musel Nejvyšší správní soud zodpovědět především otázku, zda za situace, kdy stěžovatelka, jak sama uvádí a jak rovněž vyplývá z čl. 68 soudního spisu, již soudní poplatek zaplatila, lze rozhodovat o osvobození od soudních poplatků se zpětnou účinností tak, aby v důsledku tohoto rozhodnutí případně vyvstala soudu povinnost jí zaplacený soudní poplatek vrátit. Po posouzení uvedené otázky dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že takovýto postup možný není.

Podle § 4 odst. 1 písmeno a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, vzniká poplatková povinnost podáním žaloby nebo jiného návrhu na zahájení řízení. Rozhodnutím o osvobození od soudních poplatků může být žalobce v individuálním případě této povinnosti zproštěn, a to s účinky pro celé řízení. Rozhodnutí má konstitutivní charakter, ke zproštění povinnosti tedy dochází až okamžikem jeho právní moci. Toto rozhodnutí však poté zpravidla mívá (s ohledem na datum vzniku poplatkové povinnosti) i zpětnou účinnost, takže pokrývá i období, kdy byl žalobce se splněním poplatkové povinnosti v prodlení.

Soudní řád správní ani zákon o soudních poplatcích výslovně neřeší situaci, kdy si žalobce požádá o osvobození od soudních poplatků, příslušný poplatek však následně zaplatí dříve, než je od této povinnosti osvobozen. Zde nezbyvá než s použitím § 64 s. ř. s. vycházet z ustanovení § 138 odst. 1, věty poslední o. s. ř., podle níž se poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození od soudních poplatků nevracejí. Tento závěr je pak nepřímým podepřením i ustanovením § 10 odst. 1 a 2 zákona o soudních poplatcích, podle něhož je možno zaplacený soudní poplatek vrátit jen tomu, kdo jej zaplatil, ač k tomu nebyl povinen, případně tomu, kdo jej zaplatil na základě nesprávné výzvy soudu nebo na základě nesprávného rozhodnutí soudu, jímž mu taková povinnost byla uložena. Ani jedna z uvedených možností totiž na případ stěžovatelky nedopadá. V době, kdy stěžovatelka soudní poplatek za řízení o žalobě zaplatila, tuto povinnost na základě výše citovaného ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) zákona o soudních poplatcích stále měla, stejně tak byla zákonná výzva krajského soudu obsažená v jeho usnesení ze dne 23. 10. 2015, č. j. 31 A 50/2015 – 61, neboť v té době její povinnost zaplatit soudní poplatek trvala. K tomu je nutno jen dodat, že u stěžovatelky se nejedná o povinnost stanovenou soudním rozhodnutím ve smyslu § 4 odst. 1, písmena e) až i) zákona o soudních poplatcích, takže ani v tomto směru nelze z výše citovaného ustanovení § 10 tohoto zákona v její prospěch ničeho vyloučit.

Nejvyšší správní soud má ovšem za to, že ani za této situace není předmět přezkumu vyčerpán, neboť případné osvobození od soudních poplatků by se vztahovalo, jak bylo již uvedeno výše, na celé řízení a nelze vyloučit, že v probíhajícím řízení o žalobě budou ještě předloženy návrhy či vyžadovány úkony, které by podle zákona také byly spojeny s poplatkovou povinností. Ač je tedy zřejmé, že stěžovatelka již nemůže dosáhnout svého základního cíle -

osvobození od povinnosti zaplatit soudní poplatek za řízení o žalobě, musí se Nejvyšší správní soud (byť již pouze stručně) vyjádřit i k zákonnosti napadeného usnesení.

Krajský soud při posouzení věci vycházel z obecné úvahy, že pokud stěžovatelka po dobu několika let podniká se ztrátou či minimálním ziskem, a přesto svoji činnost neukončila, jedná se u ní o obvyklý stav, jenž je důsledkem jejího svobodného rozhodnutí, a není zde tedy dán onen výjimečný a zvlášť závažný důvod pro osvobození od soudních poplatků ve smyslu § 36 odst. 3 s. ř. s. Soud přitom netvrdil, že by podávání žalob bylo náplní činnosti stěžovatelky, případně že by se stěžovatelka přivedla do této situace úmyslně s cílem dosáhnout osvobození od soudních poplatků.

Nejvyšší správní soud připouští, že odůvodnění napadeného usnesení je poměrně kusé a krajský soud mohl své úvahy na dané téma rozvést podrobněji a podpořit je propracovanější argumentací. Přes určitý deficit odůvodnění jsou však závěry, které učinil, správné. Nejprve je třeba zdůraznit, že soudní poplatky za podání návrhu ve správním soudnictví jsou fixní a ve srovnání s řízením občanskoprávním, pokud jde o jejich výši, vcelku bagatelní. I pro fyzické osoby nepředstavuje povinnost zaplacení částky 3.000 Kč za podání žaloby proti správnímu rozhodnutí zpravidla žádný problém, u právnických osob to vzhledem k jejich povaze a různorodému účelu platí tím spíše. V projednávané věci je stěžovatelka právnickou osobou, která vykonává již 12 let podnikatelskou činnost, má příslušný majetek, obrat a střídavě dosahuje ztráty a zisku. Příznává-li sama, že její obrat se v posledních dvou letech pohybuje v řádu několika statisíců korun ročně a zisk v řádu několika tisíců korun ročně, může nákladová položka ve výši 3.000 Kč na této bilanci sotva co zásadně změnit. O schopnosti stěžovatelky splnit zákonem stanovenou povinnost svědčí i skutečnost, že soudní poplatek za řízení o žalobě na výzvu soudu zaplatila, přičemž možnost dalších soudních poplatků se pohybuje víceméně v teoretické rovině. K tomu je dále nutno podotknout, že hlavním účelem podnikání je dosahování zisku, který by měl být, kromě jiného, i zdrojem příjmů k obživě fyzických osob, jež se v rámci podnikatelského subjektu na jeho činnosti podílejí. Jestliže podnikání stěžovatelky i za výše popsané situace tuto funkci plní (stěžovatelka ani netvrdí opak), nenachází Nejvyšší správní soud ve shodě s krajským soudem žádné zvlášť závažné důvody, pro které by jí mělo být osvobození od soudních poplatků přiznáno, a stěžovatelkou nebyly popsány ani žádné jiné, výjimečné okolnosti, s ohledem na něž by bylo nutno k takovému kroku přistoupit. Neprojednání žaloby a zastavení řízení přitom stěžovatelce v důsledku zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků nehrozí.

Nejvyšší správní soud tak považuje napadené usnesení za zákonné, kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1, *in fine*, s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, nemá proto podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. právo na náhradu nákladů řízení. V řízení o této kasační stížnosti byla jediným účastníkem, Nejvyšší správní soud proto o nákladech žalovaného nerozhodoval.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** přípustné opravné prostředky (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 3. srpna 2016

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu